

Posudek oponenta bakalářské práce

Název práce: Co je to zlo? Filosofické odpovědi.

Autor práce: Vít Zeman

Obor studia: Filosofie a religionistika

Posudek vypracoval: Doc. Daniel Heider, Ph.D.

Bakalářská práce Víta Zemana „Co je to zlo? Filosofické odpovědi“ se zabývá námětem zla a jeho existence z hlediska deisticko-teistické metafyziky. Práce si klade tři cíle: 1) Vyjasnění pojmu zla; 2) konfrontaci pravačného a dualistického pojetí zla; 3) zpochybnění klasické argumentace z existence zla proti existenci všemohoucího a milujícího Boha. Text se skládá ze čtyř částí. V první „Počáteční rozlišení“ se autor věnuje pojmu zla, jeho užitečnosti, nebo (možné) škodlivosti. V rámci diskuse mezi tzv. *evil-sceptics* a tzv. *evil-revivalists* autor zamítá argumenty prvních pro irelevanci pojmu zla (i) zlo obsahuje nepřijatelné metafyzické závazky týkající nadpřirozena; ii) zlo je explanačně sterilní pojem; iii) zlo je pojem zneužitelný především v politice). V této části autor rozlišuje metafyzické, fyzické a morální zlo, aby vzápětí zformuloval svou hypotézu, podle níž (i) zlo nějak existuje (není iluzí), a (ii) metafyzické zlo je „kořenem“ morálního a fyzického zla. V druhé části se věnuje dualistickému pojetí zla, které (v návaznosti na C. S. Lewis) zamítá. V třetí části se bakalář zaměřuje na téma pravačnické teorie zla v podání sv. Augustina. Poukazuje na vývoj a jisté peripetie při vytváření Augustinova konečného názoru. V poslední části pak stručně polemizuje s námitkou z existence zla proti existenci všemohoucího a milujícího Boha. Tento argument pak zamítá zpochybněním premisy, podle níž Bůh jako morálně dokonalý touží eliminovat veškeré zlo. Přestože v Závěru autor tvrdí, že otázka teodiceje a její řešení dalece přesahuje lidský rozum, dospívá k tvrzení, že privace dobra odpovídá ve své podstatě pouze metafyzickému zlu. V případě morálního zla a jeho vzniku je privace dobra je jen nutnou nikoli postačující podmínkou, protože vyžaduje ještě volní souhlas.

Práce je napsána poměrně jasně a srozumitelně. Má jasnou strukturu, formulovanou hypotézu, která je v průběhu práce verifikována. Autor zpracoval reprezentativní vzorek literatury k tématu (jak v češtině, tak v angličtině). Máme jen několik marginálních poznámek k některým dílčím autorovým formulacím:

- 1) Zdá se, že klíčem pro pochopení autorovy hypotézy je pojem *metafyzického zla*. Přestože tento pojem může znít poněkud dualisticky, autor ho vnímá pravačně. Je zřejmé, že tento pojem podle všeho nezapře svůj leibnizovský původ: již samotné stvoření něčeho konečného implikuje nedokonalost, zlo. Autor tvrdí, že na rozdíl od metafyzického zla privace dobra nevystihuje podstatu nejen morálního zla, ale ani fyzického zla. V případě morálního zla je to zřejmé: To, že člověk může vraždit (důsledek metafyzického zla; Bůh nemůže) neznamená, že (i) chce vraždit,

a že (ii) bude vraždit. Není nám však zcela jasné, jaký je vztah metafyzického a fyzického zla. Jak a v čem se liší zlo metafyzické a zlo fyzické? Sám autor na str. 15 v této souvislosti poznamenává že „mnozí citovaní autoři nemají v tomto ohledu dostatečně sjednocenou terminologii“.

- 2) Na str. 9 autor proti *evil-sceptics* hájí explanační relevanci pojmu zla. Sám však *de facto* tvrdí jen to, že pojem zla má jen deskriptivní charakter. Mohl by vysvětlit, v čem ale spočívá explanační „síla“ tohoto pojmu? Pokud poukážeme na psychický stav člověka, který vraždí, popř. na jeho konkrétní (praktický) motiv (např. žárlivost), máme vysvětlení. Není ale poukaz na zlý charakter osoby v tomto případě jen rezignací na vysvětlení?
- 3) Neobsahuje pojem „čistého zla“ přece jen konotaci něčeho nadpřirozeného? Mohl by autor vysvětlit, jak chápe „ryzí zlo“ v čistě sekulárním hávu (viz str. 8)?
- 4) V čem vlastně Zbyněk Fišer (v autorově citaci na str. 22-3) vidí jasnost vyvození privační teorie z Augustinova Descarta anticipujícího „*si fallor, sum*“? Znamená to, že omyl jako zlo je v posledku závislé na dobru, jímž je jistota myslícího?
- 5) V Závěru autor tvrdí, že některé úvahy o morálním zlu mohou vést až k relačnímu pojetí, jež má blízko k Spinozovým myšlenkám, kdy zacílení na nižší zlo se stává zlým až ve chvíli, kdy lze zacílit na dobro vyšší. Autor dodává, že „Řešení tohoto problému pravděpodobně ... spočívá v hlubší analýze metafyzického zla.“ Proč tato zmínka o Spinozovi? Jak vlastně Spinoza chápe fenomén zla? Toto relační pojetí je však obsaženo i v privační teorii. Skutky, které jsou odklonem od přirozeného zákona, jsou skutky morálně zlými. Jedině na tomto pozadí přirozeného zákona lze pochopit morálně zlý skutek. Kromě toho, jaký problém, k jehož řešení by měla přispět hlubší analýza metafyzického zla, má autor zde vlastně na mysli?
- 6) Na str. 23 autor v souvislosti s rozporným charakterem dualistického pojetí zla v závorce tvrdí „*Tím samým postupem bychom mohli za neméně rozporné považovat jakékoli „n-ismy“, kde „n“ označuje celé kladné číslo vyšší než 2.*“. Tato věta nám není zcela jasná.

Bez ohledu na tyto námitky týkající se převážně formulačních nejasností práci hodnotíme pozitivně a navrhuje ji hodnotit jako „výbornou“.

Doc. Daniel Heider, Ph.D.

V Českých Budějovicích,

dne 9. 5. 2018